

Srpski / Serbó-króatiska

Činjenice o HIV-virusu i sidi

Sida je ozbiljna bolest koja se od početka osamdesetih godina dvadesetog veka proširila po celom svetu. Sidu uzrokuje HIV-virus, koji se u određenim situacijama prenosi s osobe na osobu.

Šta je HIV virus?

HIV je skraćenica za engleski naziv Human Immunodeficiency Virus, ili virus koji uzrokuje pomanjkanje imuniteta u ljudskom organizmu*. Virus se prenosi sa osobe na osobu preko sperme, vaginalnog sekreta i krvi. Tokom dužeg vremenskog perioda virus uzrokuje potpuni gubitak imuniteta u organizmu. Osobe zaražene HIV-virusom se najčešće neće osećati bolesnima prvih godina nakon što su se zarazile, ali će virus postepeno smanjiti njihovu obrambenu organizma.

Osobe zaražene HIV-virusom će ga uvek nositi u organizmu i biće prenosioci zaraze čitav život.

Šta je sida?

Najkritičniji stadij u razvoju bolesti naziva se sida ili aids. Aids je skraćenica za engleski naziv bolesti Acquired Immunodeficiency Sndrome, dok se u srpskom jeziku koristi francuska skraćenica istog značenja sida Syndrome de l'ImmunoDéficiência Acquise. Osoba zaražena HIV virusom će oboleti od side kad obrambena moć organizma toliko oslabi da više nije u stanju neutralizovati zarazne materije poput virusa, bakterija ili gljivica*. Sida se pojavljuje kod osoba zaraženih HIV virusom koje nisu pod lekovima. Vremensko razdoblje od početka zaraze do oboljenja od side traje 8-10 godina. Period inkubacije se razlikuje od osobe do osobe i tretman lekovima ga može značajno produžiti, odnosno odgoditi pojavljivanje bolesti.

* Objašnjenja manje poznatih pojmova se nalaze na kraju knjižice

Na koji način se prenosi HIV-virus?

HIV-virus se prenosi:

1. Nekorištenjem zaštite pri spolnim odnosima muškarca i žene ili dva muškarca. Bilo ko se može zaraziti HIV-virusom prilikom spolnog odnosa sa već zaraženim osobom. Uzrok zaraze je neposredan kontakt s virusom koji se nalazi u krvi, spermi ili vaginalnom sekretu.

HIV-virus se može preneti s muškarca na ženu, sa žene na muškarca i s muškarca na muškarca. HIV-virus će se lakše preneti ukoliko jedan ili oba partnera već imaju neku spolno prenosivu bolest. Postoji takođe rizik od prenošenja virusa putem oralnog seksa, tj. kontaktom spolnih organa s ustima ili jezikom. Posebno je opasno ukoliko postoje ogrebotine ili rane u ustima ili na spolnom organu.

2. Korištenjem injekcija i igala zagađenih HIV-virusom.

3. Transfuzijom krvi ukoliko je krv donatora zaražena HIV-virusom.

4. S majke na dete za vreme trudnoće, pri porođaju ili prilikom dojenja.

HIV-virus se ne prenosi:

Pri uobičajenom društvenom kontaktu.
Kroz zdravu kožu.
Preko vazduha i vode.
Ujedom insekata.
Jelom i pićem.
Priborom za jelo, tanjirima i sličnim.
Posteljinom, ručnicima i sličnim.
Preko zahodskih sedišta i u kadama.
Ljubljenjem.
Kijanjem i kašljanjem.
Znojem.
Slinom i suzama.
Rukovanjem.

Na Islandu nema razloga za strah od zaraze u bolnicama, bilo da se daje ili dobija krv. Sva krv koja se koristi u bolnicama prolazi kroz testiranje, a igle i injekcije su sterilizovane i upotrebljuju se samo jednokratno.

Kako izbeći zarazu?

Najučinkovitije sredstvo protiv zaraze HIV-virusom je korišćenje prezervativa. Prezervativ štiti i od drugih spolno prenosivih bolesti kao što su herpes, bradavice na spolnim organima, klamidija i gonoreja. Osim toga je prezervativ dobra zaštita od neželjene trudnoće. Prezervativ treba koristiti i pri oralnom seksu. Takođe ga se treba koristiti prema uputstvu na pakovanju.

Pilule za kontracepciju i spirala štite samo od neželjene trudnoće, ali ne sprečavaju prenos zaraznih bolesti.

Narkomani koji ubrizgavaju drogu moraju izbegavati deljenje injekcija i igala sa drugima.

Medicinskim tretmanom trudnica zaraženih HIV-virusom značajno je umanjen rizik od prenošenja bolesti s majke na dete. Da bi se izbegao prenos HIV-virusa na dete važno je da je majka pod redovnom medicinskom kontrolom.

Lečenje

Protiv HIV-virusa ne postoji vakcina koja može zaštititi od zaraze. Takođe ne postoje ni lekovi koji bi u potpunosti odstranili virus iz organizma.

Postoje međutim lekovi koji mogu sprečiti razmnožavanje virusa u krvi. Lekovi štite imunitet organizma time što smanjuju količinu virusa u organizmu. Tretman lekovima suzbija širenje HIV- virusa organizmom, smanjuje opasnost od zaraze drugih, te produžava i olakšava život obolelih. Ukoliko se zbog oslabljenog imuniteta pojave infekcije bolesnici mogu dobiti posebne lekove za njihovo suzbijanje.

Upotreba lekova zahteva redovitu lekarsku kontrolu. Važno je otkriti zarazu HIV-virusom što je moguće pre kako bi lečenje odgovarajućim lekovima moglo početi čim se za to ukaže potreba. Osobe zaražene HIV-virusom će biti pod lekarskom kontrolom i imaju pravo na savete od zdravstvenih radnika, specijalista za te vrste bolesti. Sve zdravstvene usluge zaraženima HIV-virusom, uključujući medicinski tretman, ispitivanja i lekove su besplatne.

Usprkos razvoju intenzivnih tretmana lekovima protiv HIV-virusa i dan danas ljudi obolevaju od side i umiru od posledica te bolesti. Važno je znati da neki bolesnici ne podnose tretman, a u nekim slučajevima je virus već stekao imunitet na lekove. Zaražene osobe moraju biti pod lekovima čitav život i mnogima je to veliki teret. Tretman je takođe vrlo skup za društvo. Zbog toga je vrlo važno raditi na sprečavanju širenja HIV-virusa.

Tretman lekovima i način života zaraženih osoba imaju uticaja na bolest. Zbog toga je važno da osoba zaražena HIV-virusom surađuje sa stručnjacima koji imaju iskustva i znanje o lečenju. Dobra suradnja između pacijenta i lekara omogućava da zaraženi HIV-virusom žive uz dobro zdravlje dugi niz godina.

Test na HIV-virus

Zaraza HIV-virusom uzrokuje da organizam stvara protutela* koja ga štite od virusa. Ta protutela ne mogu iskoreniti virus, ali ukoliko se ona nađu u krvi prilikom testiranja može se zaključiti da je osoba zaražena HIV-virusom. Test na HIV-virus se vrši vađenjem krvi iz ruke. Protutela se mogu ustanoviti u krvi 3-6 nedelja nakon zaraze. Na rezultate testa se čeka otprilike nedelju dana. Ukoliko je rezultat testa pozitivan, radi se drugi test da bi se proverio rezultat prvog testa.

Test na HIV-virus je dobrovoljan. To znači da niko ne može biti testiran protiv svoje volje, a sve testirane osobe moraju biti obavestene o tome šta takav test znači.

Trudnicama se nudi test prilikom redovnog pregleda krvi u trudnoći. Testiranje na HIV-virus nije zahtev koji se postavlja uz podnošenje molbe za boravišnu dozvolu na Islandu. Rešenje tih molbi ne sme biti vezano rezultatima HIV testa.

Sve osobe koje misle da su bile u rizičnoj situaciji trebaju obaviti test. Test je besplatan i može se obaviti kod svih lekara. Potpuna diskrecija je uvek zagarantovana prilikom testiranja.

Testiranje na HIV-virus se može obaviti na sledećim mestima:

- U domovima zdravlja u celoj zemlji
- Na Odeljenju za kožne i spolne bolesti Državne bolnice (Húð-og kynsjúkdómadeild LSH), Þverholti 18, telefon: 543 6050 (obavezno naručivanje)
- U Ambulanti za zarazne bolesti Državne bolnice (Göngudeild smitsjúkdóma LSH), Fossvogi, telefon: 543 2040 (obavezno naručivanje)
- U Laboratoriji Državne bolnice (Rannsóknarstofa LSH), Fossvogi, telefon: 543 5600. Testiranje se obavlja radnim danima od 8.00 do 10.00 časova. Nije se potrebno naručiti.

* Objašnjenja manje poznatih pojmova se nalaze na kraju knjižice

Kada je rezultat testa na HIV-virus negativan

Negativan rezultat testa na HIV-virus znači da nisu ustanovljena protutela u krvi. Verovatno je da osoba nije zaražena. Međutim organizmu treba vremena da stvori protutela nakon zaraze. Ukoliko je test urađen pre nego što su protutela stvorena, rezultat će biti negativan iako se virus nalazi u organizmu. Ukoliko znate da ste bili izloženi zarazi u zadnja tri meseca, trebate ponoviti test za 3-4 meseca.

Imajte na umu da ukoliko ste zaraženi, a protutela još nisu stvorena, možete zaraziti druge.

Ne zaboravite da negativan rezultat ne znači da se i u budućnosti ne možete zaraziti. Izbegavajte stoga rizične situacije kao što su nekorištenje zaštite pri spolnim odnosima i zajedničko korištenje injekcija.

Kada je rezultat testa na HIV pozitivan

Positivan rezultat testa na HIV znači da je osoba zaražena i da može zaraziti druge. Iako organizam zaražene osobe stvara protutela ona ne mogu uništiti ili iskoreniti virus.

U slučaju da je rezultat testa na HIV pozitivan, osoba će biti upućena lekaru specijalisti za HIV i sidu. Lekar će pacijentu dati odgovore na pitanja koja on ima, kao i savete kako da planira i organizuje život sa HIV-virusom. Postoje i socijalni radnici koji su zaduženi za slučajeve zaraženih HIV-virusom, koji takođe pružaju potrebne informacije, savete i podršku.

Većina ljudi može raditi ili studirati kao što su to radili i pre nego što su saznali da su zaraženi HIV-virusom. Tek u nekim sferama života će biti nužno učiniti promene. Najveća promena je vezana za činjenicu da uvek treba imati na umu rizik od zaražavanja drugih. Takođe će biti nužno odnositi se prema zdravlju na jedan za većinu ljudi nov način. Stalne kontrole i bliska saradnja sa lekarom je vrlo važna.

Posledice side

Na Islandu

Početakom 2003 godine se broj zaraženih HIV-virusom na Islandu od vremena kada se on prvi put pojavio pre dvadeset godina popeo na 161. 53 zaražena su obolela od side, a 36 osoba je umrlo od posledica bolesti. Od 1993 se broj zaraženih povećao, dok se brojka obolelih od side i smrtnih slučajeva smanjuje od 1996. Pre svega se to može zahvaliti terapijom lekovima koja suzbija simptome bolesti.

Većina osoba koje se danas zaražuju HIV-virusom su heteroseksualci. Profil obolelih se promenio od vremena kada se sida pojavila, jer su onda to uglavnom bili homoseksualci i smatralo se da su se zarazili seksualnim odnosima.

Najveći broj zaraženih HIV-virusom je dobi 25–29 godina. Većina obolelih od side je dobi 35–39 godina.

U svetu

HIV-virus i sida su mnogo veći problem u svetu nego što je to na Islandu. U svetu se poslednjih dvadeset godina više od 60 miliona ljudi zarazilo HIV-virusom. Pretpostavlja se da početkom 2003 živi oko 42 miliona muškaraca, žena i dece zaraženih HIV-virusom ili obolelih od side, a da je do sada 20 miliona ljudi umrlo od posledica bolesti. Može se reći da je 1,2% ljudske populacije starije od 15 godina zaraženo HIV-virusom ili obolelo od side. Pretpostavlja se da samo 10-20% zaraženih zna da su nosioci zaraze.

2002 godine se preko 5 miliona ljudi zarazilo virusom, a 3 miliona umrlo od posledica side, što je najveća brojka umrlih od kada se bolest prati. U nekim delovima sveta je sida najčešći uzrok smrti. Prosečna životna dob je zbog toga u nekim zemljama umanjena za otprilike 10 godina.

70% odraslih i dece zaraženih HIV-virusom i obolelih od side živi u Africi. Najveća opasnost od zaraze je međutim u jugoistočnoj Aziji i državama bivšeg SSSR-a.

Osim što je sida u svetu postala veliki zdravstveni problem, ona je izazvala i značajne društvene poremećaje. HIV-virus se najčešće pojavljuje među mladima, koji predstavljaju najaktivniji deo stanovništva u radnoj populaciji svake nacije. Zbog toga je bolest u državama u kojima je najraširenija izazvala nazadovanje u sociološkom i ekonomskom smislu. Širom sveta se zbog side širi siromaštvo.

Predrasude prema HIV-virusu i sidi otežavaju borbu protiv bolesti.

Objašnjenja manje poznatih pojmova

Protutela

Protutela su materije koje ljudski organizam stvara da bi uništio bakterije koje unosi. Ljudsko telo stvara vlastita protutela protiv svake vrstu bakterije i virusa, pa tako i za HIV-virus.

Imunitet ili obrambena moć organizma

Zaštita organizma od bakterija, virusa i gljivica. Obrambena moć organizma nas brani od svih zaraznih materija s kojima dolazimo u dodir.

Infekcija

Bolest prouzrokovana zaraznim materijama.

Zarazne materije

Bakterije, virusi ili gljivice koje uzrokuju bolesti. U telo se unose kroz vazduh, jelo i piće, dodir, polnim odnosom ili preko krvi.

RIENKA / SUNGASTOFANSAÐIS / JAN 2481 / 01003 / ÞEYNING / ÞESMA / ÞENCO / MYNDIR / FRÁ / VOGU / PHOTOS

Landlæknisembættið /
Državni zavod za javno zdravstvo
Sóttvarnarlæknir / Državni epidemiolog
Laugavegur 116
105 Reykjavík
Telefon: 510 1900
Telefaks: 510 1920
Internet stranica: **www.landlaeknir.is**

Internet stranice:
www.aids.is
www.folkehelsa.no
www.cdc.gov/hiv
www.unaids.org
www.who.int

Izdano 2003